

COL-LABORACIÓ ENTRE UNA ESCOLA ORDINÀRIA I UNA ESCOLA D'EDUCACIÓ ESPECIAL: CAMINANT JUNTS CAP A LA INCLUSIÓ

Mariona Torredemer Taló

Pedagoga. Directora de l'Escola D'educació especial Crespinell SCCL

RESUMEN

Este artículo recoge una experiencia de colaboración entre dos escuelas, un centro de educación especial y un colegio público, en las etapas Infantil i Primaria. La cooperación nos ha permitido reflexionar de forma conjunta sobre la atención a la diversidad. La atención a la diversidad presupone ir avanzando hacia un modelo escolar inclusivo, una escuela para todos y esto comporta una serie de cambios organizativos y metodológicos para conseguir que todos los alumnos tengan acceso al aprendizaje y a la participación sean cuales sean sus necesidades.

ABSTRACT

This article describes an experience of collaboration between two schools, a special school and mainstream school in the areas of Primary education. This experience of cooperation between these two centres has brought to reflect on the importance of diversity. Focussing on diversity entails to move forward to an educational model based on inclusion. This model takes as a premise that school must be for everyone, a perspective that brings about the necessity of change. Changes in organizational and methodological aspects must be achieved in order that all pupils have access to participation and the educational system regardless of their necessities.

INTRODUCCIÓ

Vam iniciar aquest projecte el curs 89-90, els primers protagonistes varen ser els alumnes més petits d'ambdues escoles els quals compartien l'esbarjo del matí, després d'aquest primer contacte els/les mestres es varen animar i varen anar ampliant les propostes de fer activitats conjuntes a més grups, fins arribar el moment actual en què s'ha generalitzat a les dues etapes d'ambdues escoles.

La nostra col·laboració inclou des de compartir algunes àrees del currículum general d'infantil i Primària (Descoberta d'un mateix, Expressió artística, Plàstica i Música, algunes activitats d'educació física, temes de Medi Social i Natural...) fins a compartir totes aquelles activitats que formen part del curs escolar (excursions, colònies, setmana cultural, sortides pedagògiques, festes, esbarjo, menjador...).

Les activitats compartides poden tenir periodicitat diària (esbarjo, menjador...) setmanal o quinzenal (activitats d'àrees curriculars...) mensuals o trimestral (sortides, excursions, festes, celebracions ...) o anual (colònies i setmana cultural).

PERQUÈ HO FEM?

Si mirem enrere, ens trobem que sovint la resposta als alumnes amb necessitats educatives especials s'ha donat des de serveis específics i que poques vegades s'ha resolt des de l'entorn educatiu ordinari. En aquest context el resultat ha estat la convivència de dos sistemes educatius paral·lels, l'ordinari i l'especial.

Sortosament l'actual marc legal afavoreix un model molt més inclusiu, ha portat com a conseqüència que els centres d'educació especial ja no siguin l'única resposta pels alumnes amb discapacitat intel·lectual i que les escoles ordinàries hagin d'atendre un gran nombre de diversitat d'alumnes.

Les perspectives de futur (Moviment per a una escola per a tothom, Concepte de Discapacitat Intel·lectual de la AAMR, Orientacions de l'Agència Europea pel Desenvolupament de l'Educació Especial,...) ens porten a parlar de canvis tant en les propostes educatives com en els models de serveis i d'organització.

En el context d'aquesta nova perspectiva s'emmarca aquest

projecte, en un intent de centrar la reflexió en millorar les pràctiques educatives, en trencar les barreres a l'aprenentatge i la participació i en desenvolupar les capacitats de l'escola perquè pugui donar resposta a tots els alumnes.

COM ENS ORGANITZEM?

Treballar conjuntament és un repte important. Suposa compartir espais i activitats, fomentar la relació entre alumnes amb capacitats molt diferents però, sobretot, implica la relació entre dues comunitats educatives que tenen la seva pròpia cultura i el seu propi estil.

Els equips directius dels centres redacten de forma conjunta el projecte de col·laboració on hi consten els objectius generals i específics, i les activitats compartides per a cada curs i cicle i etapa.

Les Associacions de pares i mares estan informades del desenvolupament i seguiment del projecte i canalitzen les seves opinions mitjançant els seus representants en els Consells Escolars.

Els consells Escolars de les dues escoles són els que aproven el pla d'actuació específica per a cada curs, aquest pla d'actuació forma part dels Plans Anuals els quals concreten i fan realitat els objectius dels Projectes Educatius i Curriculars dels centres..

Una vegada aprovat, i amb l'informe favorable de l'EAP de la zona, es fa arribar als Serveis Territorials i el/la Directora General emet una resolució.

A l'inici del curs escolar, els/les mestres programen conjuntament i es determina el calendari d'activitats i de reunions pel que fa a la programació, seguiment i avaluació de totes les actuacions. Els/les mestres consensuen materials i metodologia.

Els alumnes de l'escola ordinària i els alumnes de l'escola especial es relacionen i comparteixen activitats amb els seus "paral·lels" de la mateixa edat en la majoria d'activitats, en d'altres els agrupaments es realitzen per cicles[1].

Els nens i nenes d'ambdues escoles d'un mateix grup o d'un mateix cicle es barregen, resultant-ne grups mixts que treballen sota la tutela, orientació i responsabilitat de dos professionals (un de cada centre).

OBJECTIUS GENERALS DEL PROJECTE

- Educar tots els alumnes en el respecte per les diferències i l'acceptació dels companys amb o sense discapacitat.
- Fomentar actituds de solidaritat i companyonia entre tots els alumnes.
- Aprendre a compartir, col·laborar i cooperar.
- Potenciar i ajudar a descobrir els aspectes positius de cadascú, les seves capacitats i necessitats i prendre consciència que tots podem aprendre de tots, acceptant les pròpies possibilitats i les dels altres.
- Valorar els esforços en relació a les capacitats
- Sensibilitzar les famílies per tal que col·laborin en el treball dels mateixos valors (tolerància, l'ajut i el respecte pels altres)
- Compartir l'activitat d'ensenyament-aprenentatge, els materials i l'espai amb l'objectiu d'afavorir la convivència i la naturalitat.
- Conèixer diferents maneres de comunicar-se (de forma oral, gestual amb pictogrames...) i tenir l'oportunitat d'exercitar-les.
- Fomentar una sensibilitat i actitud positives cap a les necessitats dels altres.
- Crear el fonament per a la consolidació positiva d'una societat plural i diversa
- Fer real una situació de pluralitat.

OBJECTIUS MÉS ESPECÍFICS DES DEL PUNT DE VISTA DE L'ESCOLA CRESPINELL

- Tenir la possibilitat, que no l'obligació, de relacionar-se amb companys d'edats similars sense discapacitat.
- Aprofitar la possibilitat d'estar immers en un grup social més ampli que situa l'alumne amb discapacitat en un entorn real, i que l'indueix a desenvolupar i exercitar les habilitats socials necessàries per seguir unes pautes socials universals.
- Prendre consciència de la pròpia identitat: tenir consciència de les diferències i limitacions que cadascú té i així poder reconèixer la necessitat de tenir suports.
- Autorregular la pròpia conducta: els altres responen de forma natural i espontània i això ajuda que l'alumne autorreguli el seu comportament.
- Desenvolupar estratègies socials tant pel que fa a l'aspecte personal com a les relacions inter-personals:
 - Aprendre a relacionar-se amb iniciativa
 - Aprendre a interessar-se per l'altre
- Encomanar-se de la dinàmica de treball dels alumnes de les mateixes edats el ritme i clima existent a l'escola ordinària és diferent al d'una escola especial.
- Compartir un currículum comú, tot i que els continguts no es treballin ni al mateix nivell ni amb la mateixa profunditat.
- Créixer en autoestima, desenvolupant un paper adequat i satisfactori en una situació relacional.
- Aprendre a utilitzar suports naturals.
- Garantir les mateixes oportunitats per a tots els alumnes.
- Exercir el dret de no ser exclosos per raó de la seva discapacitat.

OBJECTIUS ESPECÍFICS DES DEL PUNT DE VISTA DE L'ESCOLA LANASPA

- Aprendre a conèixer i a compartir espais, activitats i situacions d'aprenentatge amb tot tipus d'alumnes, la qual cosa facilita treballar els continguts d'actituds i valors recollits en els dissenys curriculars.
- Fer prendre consciència als alumnes dels problemes i entrebancs que les persones amb discapacitat troben en la societat actual i assumir la seva responsabilitat, com a futurs ciutadans i ciutadanes, de fer possible un canvi cap a una societat que inclogui tothom.
- Afavorir la interacció amb persones amb diferències importants la qual cosa suposa un enriquiment més en el tractament real de la diversitat i la formació de l'alumnat com a persones i futurs ciutadans i ciutadanes.
- Millorar la qualitat de la seva formació, encetar projectes de col·laboració on tots els alumnes (amb discapacitat o sense) comparteixen el mateix entorn d'una forma natural, esdevé un element molt valuós en la formació de tots els nens i nenes i també del professorat.
- Aprendre a valorar la riquesa de la diversitat. Crear nexes d'unió, entre centres d'educació especial i centres ordinaris tindrà com a conseqüència que la proposta curricular s'adeqüi a una diversitat més àmplia. A Terrassa, aquesta consideració pren una importància cabdal ja que hi ha un augment important d'alumnes procedents d'altres cultures, i ampliar les estratègies per atendre la diversitat pot resultar molt beneficiós no només pels infants amb discapacitat sinó també per a tots els alumnes en el seu conjunt.
- Millorar qualitativament la pràctica educativa incorporant models innovadors, amb la qual cosa s'incrementa el seu prestigi.

- Estimular els claustres a la reflexió sobre les estratègies i metodologies que afavoreixen l'atenció a la diversitat.
- Per l'equip de professors del CEIP relacionar-se a llarg i curt termini amb persones especialistes en EE esdevindrà un recurs i un suport important per a fer més òptims els mitjans per a l'atenció de tots els alumnes.
- Establir contactes amb professionals i centres d'educació especial és un ajut important per a tenir proper l'accés a recursos (funcionals, materials i personals) i poder accedir a la informació específica sobre la diversitat. La facilitat d'accés pot ser de molta utilitat en l'atenció als nois i nois que necessitin recursos específics per progressar en el seu aprenentatge.
- Compartir l'entorn, els espais, situacions d'aprenentatge, activitats... amb nois i noies amb discapacitat és un enriquiment molt important pels seus companys i companyes sense discapacitat.
 - Establir nexes d'unió entre centres ordinaris i centres d'educació especial, sense forçar cap situació, sinó amb l'objectiu d'iniciar i consolidar un camí cap a la inclusió és la millor manera de construir amb seguretat el consens necessari per tal que els serveis educatius generals siguin per a tothom.

C. Superior: Compartirem l'activitat trimestralment.
Responsables: Mestres d'ambdues escoles i els fisioterapeutes de l'escola Crespinell.

Música

És una activitat de grup partit
E. Infantil: Sessió de forma quinzenal.
C. Inicial i C. Mitjà: Es compartirà una sessió mensualment.
C. Superior: Es compartirà una sessió trimestralment.
Responsables: Mestres d'ambdues escoles
La mestra de Música de Lanaspà

Coneixement del medi natural i social

Cicle Inicial i mitjà: Els alumnes de Lanaspà i de Crespinell compartiran 3 experiments al llarg del curs.
Responsables: Mestres d'ambdues escoles

Sortides i colònies

E. Infantil i C. Inicial i Mitjà de Primària compartiran colònies. Tant E. Infantil com Primària comparteixen les sortides sempre que la seva organització i dificultat així ho permeti.
Responsables: Mestres d'ambdues escoles
Altre personal de suport que l'activitat ho requereixi.

Espectacles culturals

Es compartiran els espectacles que prèviament hauran seleccionat els equips de cicle en començar el curs.
També es compartiran diferents activitats organitzades pel Patronat Municipal d'educació de Terrassa.
Responsables: Mestres d'ambdues escoles.
Altre personal que l'activitat ho requereixi

Festes i setmana cultural

Festes a compartir: Nadal (E. Infantil), Castanyada (només E. Infantil, Cicle inicial), Carnestoltes, Setmana Cultural, Sant Jordi i final de curs.
Setmana Cultural: L'organització de la Setmana Cultural la faran conjuntament ambdós Equips Directius.
La setmana cultural implica les etapes d'educació infantil i primària d'ambdues escoles.
Mestres responsables: Les tutores/tutors i educadors/ores de Crespinell
Les tutores de Lanaspà
Altre personal de l'escola Lanaspà
Altre personal de l'escola Crespinell
I altre personal de suport que l'activitat requereixi.

Temps d'esbarjo matí

Els alumnes d'ambdues escoles comparteixen el temps d'esbarjo del matí.
Responsables: Mestres d'ambdues escoles.

Menjador i franja horària del migdia (menjador i esplai)

Els alumnes d'ambdues escoles comparteixen el menjador i l'estona d'esplai del migdia
Responsables: Personal de menjador i esplai d'ambdós centres.

Hi ha activitats (música, setmana cultural, excursions colònies, festes, sortides culturals...) que pel seu desenvolupament requereixen la implicació de més personal (personal de suport, fisioterapeutes, personal d'esplai i menjador, logopeda, mestra

CONCRECIÓ D'ACTIVITATS COMPARTIDES FIXES.

Curs 06-07

GRUPS IMPLICATS	
Escola Lanaspà	Escola Crespinell[2]
Ed. Infantil P3 - 25 alumnes. P4 - 25 alumnes. P5 - 25 alumnes.	Ed. Infantil P3 i P4 - 5 alumnes
Ed. Primària Cicle Inicial 1r. - 25 alumnes. 2n. - 27 alumnes.	Ed. Primària Cicle Inicial 1r i 2n. - 7 alumnes
Cicle Mitjà 3r. - 26 alumnes. 4t. - 28 alumnes.	Cicle Mitjà 3r.- 6 alumnes 4t.- 7 alumnes.
Cicle Superior 5è- 25 alumnes. 6è. - 25 alumnes.	Cicle Superior 6è - 8 alumnes

Activitats compartides:

Àrea de Plàstica

E. Infantil: Es fan tallers setmanals.
C. Inicial: Es fa una sessió setmanal.
C. Mitjà: Es fa una tarda, dues hores, amb periodicitat quinzenal.
C. Superior: Es fa una tarda amb periodicitat trimestral.
Responsables: Mestres d'ambdues escoles.

Educació Física

E. Infantil (Psicomotricitat): Es fa una sessió setmanal.
C. Inicial: Compartirem l'activitat mensualment
C. Mitjà: Compartirem l'activitat mensualment.

de música, mestra d'educació especial...) que els tutors/ores i educadors/educadores.

Altres activitats

Aquestes són les activitats programades en començar el curs, però poden ser modificades en funció del currículum i les necessitats de cada grup. Pot succeir que durant el curs es comparteixin altres activitats no programades.

VALORACIÓ

La valoració de tot el conjunt d'activitats compartides la realitzaran els mestres i les mestres d'ambdós centres de forma puntual en acabar l'activitat i, de forma global, a final de curs en les diferents reunions de cicle.

L'avaluació es realitza de forma contínua.

Els dos Equips Directius fan reunions bimensuals per anar fent el seguiment del Projecte i una valoració global al final de curs.

CONCLUSIONS

Mitjançant aquest projecte de col·laboració, les nostres escoles estan compromeses en fer possible un model inclusiu que faciliti i afavoreixi la participació dels infants i adolescents amb discapacitat intel·lectual en les activitats i experiències que són comunes a tots els alumnes.

La col·laboració entre centres ordinaris i especials és necessària per a la construcció d'un plantejament educatiu complet. Establir aquests vincles permet aprofitar la riquesa de la diversitat de professors i alumnes i donar més rendibilitat als recursos materials i personals dels centres. El treball conjunt entre els dos centres ens ha portat a encetar la reflexió de com millorar la pràctica educativa i com desenvolupar les capacitats de l'escola perquè pugui donar resposta a tots els alumnes, incloent també els alumnes amb discapacitat intel·lectual.

Malgrat sembli que els beneficiaris directes d'aquest projecte són els alumnes amb necessitats educatives especials, estem convençuts que aquest projecte beneficia tothom, d'ambdues escoles, professionals i famílies.

Pels alumnes amb discapacitat és molt important participar i compartir aprenentatge en entorns de tothom i en interacció amb companys sense discapacitat. Els infants i adolescents, amb discapacitat o sense, s'assemblen més que no pas es diferencien, per tant la qüestió està en posar més èmfasi en els punts que tots tenim en comú.

Els alumnes de l'escola ordinària tenen l'oportunitat de constatar que tots no som iguals, que hi ha nens i nenes que aprenen amb ritmes diferents, que existeixen diferents maneres de manifestar la intenció comunicativa (gests o pictogrames), diferents maneres de desplaçar-se (cadires i/o caminadors), diferents maneres d'aprendre. Compartir l'escolaritat alumnes diversos és créixer en la pluralitat.

Tots els que participem en aquest projecte (alumnes, pares i mares i professionals) tenim l'oportunitat de conèixer diferents formes d'aprendre, de comunicar, de desplaçar-se, de ser, de sentir... i és una inestimable manera d'entendre que tots som diferents i que la diversitat no és un obstacle sinó que constitueix una font de riquesa.

El nostre propòsit respon a haver assumit plenament que l'educació especial no és un subsistema del sistema educatiu,

sinó que tal i com està definida pel decret 117, l'educació especial és el conjunt de recursos personals, materials i tècnics posats al servei del sistema escolar ordinari per què aquest respongui al dret a l'educació dels alumnes amb discapacitats.

Estem plenament convençuts que millorar la qualitat de vida d'aquests nens i nenes té un impacte social important. Els seus companys de l'escola ordinària, coneixedors de les dificultats dels alumnes de Crespinell amb qui comparteixen escolaritat, són i seran, avui i demà, plenament conscients de la importància d'adequar els espais de la seva ciutat per tal que siguin accessibles a tothom.

No és agosarat pensar que en un futur no tan llunyà, polítics, empresaris, gestors, arquitectes, inspectors, professors, dissenyadors..., que durant la seva escolarització hauran conviscut de forma natural amb nens i joves amb discapacitat física i intel·lectual, tindran molt present quin ha de ser el projecte més adient que garanteixi la inclusió de tothom.

ANNEX

L'experiència de vincular-nos ha permès que iniciéssim amb més seguretat i optimisme una experiència de col·laboració amb un institut d'educació secundària (IES MONTSERRAT ROIG) amb el qual cooperem des del curs 2002-2003.

En arribar a l'etapa secundària, el projecte amb Lanaspas s'acaba, però, per a tots els nostres joves (amb discapacitat o sense) és molt important que la seva educació es plantegi des d'una perspectiva inclusiva per això és precís que continuïn compartint espais i entorns del marc educatiu general.

D'acord amb la seva edat, aquest entorn, és l'institut d'ensenyament secundari i per a la majoria d'alumnes de l'escola Lanaspas, l'IES Montserrat Roig és el seu institut de referència. Per aquesta raó hem donat continuïtat a aquest projecte consolidant els nexes d'unió entre Montserrat Roig i l'etapa secundària de la nostra escola.

Els alumnes de l'etapa secundària del centre d'educació especial es desplacen conjuntament amb els seus professors a l'IES Montserrat Roig quatre matins a la setmana de 9h a 13h i dues tardes de 15h a 17h per a realitzar el seu currículum a l'IES.

L'IES cedeix dues aules per aquests alumnes i això els permet compartir amb els alumnes de la ESO activitats generals: crèdit de síntesis, setmana cultural, campanyes de sensibilització, esbarjo, exposicions... i espais comuns: zona esportiva, aula de tecnologia, d'informàtica, etc. Alguns dels nostres alumnes comparteixen setmanalment una activitat d'una àrea curricular amb els seus companys de la ESO.

En el marc d'aquesta aquesta col·laboració els alumnes de Transició a la Vida Adulta realitzen el manteniment d'una zona de jardí de l'IES.

Notes

[1] El fet que l'escola d'educació especial Crespinell estigui organitzada per grups-classe, cicles i etapes educatives tenint present l'edat cronològica facilita que els grups-classe d'ambdues escoles es relacionin de forma paral·lela.

[2] Els alumnes de l'escola d'educació especial Crespinell són alumnes amb diferents necessitats d'intensitat de suports. Hi ha alumnes que es desplacen de forma autònoma d'acord amb les seves capacitats i d'altres que precisen caminadors i cadires de rodes. Hi ha alumnes que tenen habilitats per a escriure i llegir i d'altres a qui els cal una

proposta curricular molt més funcional. Hi ha alumnes que es relacionen normalment amb les persones del seu entorn i d'altres que els cal molt suport en aquest sentit. Hi ha alumnes que es comuniquen oralment i d'altres que precisen sistemes alternatius de comunicació. Hi ha alumnes sense problemes de salut però d'altres amb greus malalties. Tots tenen limitacions significatives tant en el funcionament intel·lectual com en la conducta adaptativa expressada en les habilitats adaptatives conceptuals, socials i pràctiques .

Referències Bibliogràfiques:

- AINSCOW, M. (1994): *Necesidades especiales en el aula*. Una iniciativa de la Unesco para la Formación.
- AINSCOW, M. (2000): El proper pas per a l'Educació especial: Cal donar suport a la creació de pràctiques inclusives?. *Suports* (vol 5)
- AINSCOW, M. (2006): Fer inclusiva l'educació: Com s'hauria de conceptualitzar la tasca?. *Suports* (vol 10)
- APPS (2006): *L'educació especial, proposta de canvi*. Barcelona. APPS
- ARNAIZ, P. (1996): Las escuelas son para todos. *Siglo Cero*, Vol.27
- BOOTH, T.; AINSCOW, M.; BLACK-HAWKINS, K.; VAUGHAN, M.; SHAW, L. (2002): *Index for inclusion*. Developing Learning and Participation in Schools. Bristol: CSIE
- CASTELLS, M., FONT, J. (1997): L'Estel: un centre obert a les escoles a la comarca d'Osona, dins 4es. Jornades Tècniques d'Educació Especial. Barcelona. APPS.
- CIRERA, I.; JORBA, A.; LECIÑENA, M.; TORREDEMÉR, M. (1998): Atención a la diversidad, dins AAVV, *Cooperar en la escuela*. Barcelona: Graó.
- CIRERA, I.; LECIÑENA, M.; TORREDEMÉR, M. (1997): Nexes entre un centre d'educació especial (Escola Crespínell) i un centre ordinari (CEIP Lanaspá), dins 4es. Jornades Tècniques d'Educació Especial. Barcelona. APPS.
- ETXABE, E. (1997): Una experiencia de colaboración centro de educación especial-centro ordinario, 4es Jornades Tècniques d'Educació Especial APPS
- FONT, J. (1997): El nou model de definició, classificació i sistemes de suport del retard mental. *Suports*, Vol 1, nº 1
- FONT, J. CASTELLS, M, CARBONÉS, J. (1995) El apoyo a la integración desde un centro de educación especial. *Aula de innovación educativa*, nº 45.
- GARCÍA PASTOR, C. (1996) "La iniciativa para conseguir la reunificación de los sistemas de educación general y especial en EE.UU.(REI)", *Siglo Cero*, Vol 27.
- GINÉ, C., FONT, J. (1996) "Evaluación de centros de educación especial". *Siglo Cero*, Vol, 27.
- GINÉ, C. (1995) "Tendencias actuales y futuras en la educación especial. Nuevos retos para los profesionales. *Aula*, nº 45
- GINÉ, C (2006) "Reflexions sobre l'educació dels alumnes amb necessitats educatives especials: una anàlisi i perspectives de futur " *Suports* (Vol 10)
- ORTIZ, M. (1996) "De las "necesidades educativas especiales" a la inclusión" *Siglo Cero*, Vol . 27
- PORTER, G (2000) "Elements crítiques per a escoles inclusives" 5enes Jornades Tècniques d'Educació Especial. Octubre 2000.
- HEGARTY, S (1993) Como puede ayudar la educación especial. Diversos autores. Paidós.
- HEGARTY, S. (1997) "Special schools: new directions, new visions." 4es. Jornades Tècniques d'educació Especial. APPS.
- HEGARTY, S (1994). Educación de niños y jóvenes con discapacidades. Principios y prácticas. Paris: UNESCO

- JAMES, F. (1997) "The development of role effective support services" dins 4es, Jornades d'Educació Especial. Barcelona. APPS
- LUCKASSON, R. i col. (1992) Retraso mental. Definición, clasificación y sistemas de apoyo. Versió castellana. Madrid. Alianza.
- STAINBACK, S (2001) "L'educació inclusiva: definició, context i motius." *Suports* (vol 5)
- VERDUGO, M.A. (1995): Calidad de vida y educación especial. Aportaciones de la nueva definición de retraso mental de la Asociación Americana sobre retraso mental. *Aula*, nº 45.

